

Natuurtoets Oosterdokseiland Noord

Gemeente Amsterdam
Dienst Ruimtelijke Ordening

Beleidsteam Stad
December 2013

Inhoud

1. Samenvatting en conclusies	3
2. Inleiding.....	4
3. Kaders	5
4. Beschrijving van het gebied en inventarisatie.....	6
5. Consequenties natuurwetgeving	8
6. Conclusies	10

1. Samenvatting en conclusies

Voor het bestemmingsplangebied Oosterdokseiland Noord in stadsdeel Centrum wordt een nieuw bestemmingsplan opgesteld. Het bestemmingsplan is grotendeels conserverend van karakter. Grootschalige ontwikkelingen worden niet mogelijk gemaakt.

In dit natuurwaardenonderzoek is nagegaan wat de consequenties vanuit de natuurwetgeving voor het plan zijn. De conclusies zijn dat de natuurwaarden in het plangebied niet hoog zijn. Slechts enkele grondgebonden soorten kunnen het plangebied bereiken, maar vinden er geen leefgebied.

Er komen wel door de Flora- en faunawet beschermde soorten voor. Ook relatief kleine ingrepen kunnen negatieve effecten hebben op deze soorten. De monumentale gebouwen zijn geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen of gierzwaluwen. Bij sloop of renovatie van gebouwen is dan ook vrijwel altijd nader onderzoek nodig. Onderzoek naar aan- of afwezigheid van vleermuizen dient volgens een vastgesteld onderzoeksprotocol plaats te vinden. Dit betekent dat er in de periode dat vleermuizen actief zijn - van april tot oktober - meerdere keren gekeken moet worden. Bij de planning van een ingreep moet met deze onderzoeksperiode rekening worden gehouden.

Indien er verblijfplaatsen van vleermuizen in gebouwen worden aangetroffen zijn mitigerende en compenserende maatregelen om de populatie in stand te houden nodig. Als het vleermuizenonderzoek aan de voorwaarden voldoet en de maatregelen om de populaties in stand te houden voldoende zijn wordt naar verwachting een ontheffing van de Flora- en faunawet verleend.

Voor de meeste broedvogels geldt dat de nesten alleen gedurende de broedperiode beschermd zijn. Nesten van gierzwaluwen en huismussen zijn echter het hele jaar beschermd. Voor vogels is het niet mogelijk om een ontheffing voor het verwijderen van vaste verblijfplaatsen te krijgen. Er zullen voldoende mitigerende en compenserende maatregelen moeten worden getroffen om de populaties in stand te houden. Voor gierzwaluwen en huismussen is dat goed mogelijk.

Op een kademuur groeien muurplanten. Hiervan wordt het tongvaren beschermd door de Flora- en faunawet. Indien bij de werkzaamheden aan kademuren gewerkt wordt volgens de gedragscode van de Gemeente Amsterdam is een ontheffing van de Flora- en faunawet niet nodig.

Fig.1 Het noordwestelijk deel van het Oosterdokseiland

2. Inleiding

Het project

Het bestemmingsplan voor het plangebied Oosterdokseiland-Noord is grotendeels conserverend van karakter. De bestaande bebouwing blijft zoals het is; er wordt nauwelijks meer iets toegevoegd. In deze natuurtoets wordt onderzocht welke consequenties er vanuit de natuurwetgeving kunnen zijn voor de bestaande situatie.

Werkwijze

Deze toets behandelt eerst de wettelijke en beleidskaders. Daarna volgt een beschrijving van het gebied en de soorten die er voorkomen dan wel verwacht kunnen worden. Vervolgens worden de mogelijke effecten van ingrepen op de aanwezige soorten beschreven. Tenslotte wordt beoordeeld of er omstandigheden zijn, waarbij een ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet nodig is. In november 2013 is het plangebied bezocht.

Eerder onderzoek

Gegevens over het voorkomen van soorten worden sinds 1990 bijgehouden in de 'Ecologische Atlas Amsterdam'. De grotere groengebieden worden regelmatig geïnventariseerd, ook in de directe omgeving van de Gemeente Amsterdam. De soortgroepen waarvan de gegevens worden bijgehouden zijn: zoogdieren; broedvogels; reptielen; amfibieën; vissen; kreeftachtigen; dagvlinders; sprinkhanen; krekels en libellen. Locaties van roepende rugstreeppadden worden elk jaar in kaart gebracht. In 2004 en in 2005 zijn alle kolonies huismussen in de openbare ruimte van Amsterdam geïnventariseerd. Verder is er gebruik gemaakt van het gegevensbestand van de NDFF (Nationale databank Flora en fauna). Tweejaarlijks wordt de kademuren van de grachten geïnventariseerd op beschermde flora. In de zomer van 2013 zijn in opdracht van stadsdeel Centrum de nestplaatsen van gierzwaluwen geïnventariseerd.

Begrenzing van het plangebied

Het plangebied ligt in het Stadsdeel Amsterdam-Centrum en wordt begrensd door het IJ, de spoorbaan, de Oostertoegang en de Oosterdoksweg.

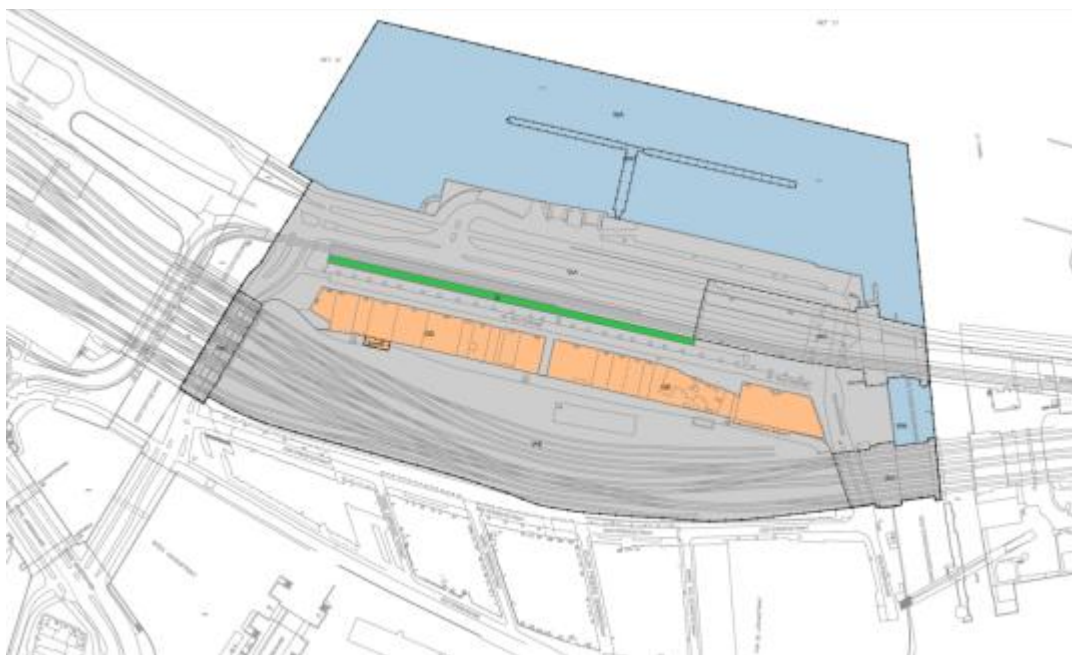

Fig.2 Begrenzing plangebied

3. Kaders

Wettelijke kaders	
Natuurbeschermingswet (1998) - Natura-2000 (gebiedsbescherming)	Gebiedsbescherming - Natuurbeschermingswet 1998: Natura2000 Onder de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) zijn gebieden aangewezen die onderdeel uitmaken van de Europese ecologische hoofdstructuur, de Natura 2000 gebieden genaamd. Indien een ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt in of in de nabijheid van een Natura 2000 gebied moet worden onderzocht of de ontwikkeling de kwaliteit van het gebied kan verslechteren of verstoren. Indien het bestemmingsplan de kwaliteit van een Natura 2000 gebied kan verslechteren of verstoren dient er een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet te worden aangevraagd.
Flora- en faunawet en gedragscode (soortbescherming)	In april 2002 is de Flora- en faunawet (Ffwet) van kracht geworden. Op grond van deze wet zijn vrijwel alle in het wild en van nature in Nederland voorkomende dieren, beschermd. De Ffwet bevat verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dieren en plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen. Bij vrijwel alle ingrepen moet met door Flora- en faunawet beschermde soorten rekening worden gehouden. De beschermde soorten zijn met behulp van tabellen onderverdeeld in verschillende niveaus van bescherming. Voor het bestemmingsplan moet inzichtelijk worden gemaakt voor welke soorten er mogelijk ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd en onder welke voorwaarden deze naar alle waarschijnlijkheid verkregen zal worden.
Beleidskaders	
Ecologische Hoofdstructuur (landelijk en provinciaal beleid)	Voor heel Nederland zijn natuurgebieden met verbindingzones vastgelegd. Dit noemen we de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een belangrijk middel om de hoofddoelstelling van het natuurbeleid te bereiken: natuur en landschap behouden, versterken en ontwikkelen, als essentiële bijdrage aan een leefbaar Nederland en een duurzame samenleving. De EHS moet er onder meer toe bijdragen dat afspraken over het behoud en het herstel van biodiversiteit worden nagekomen. Na realisatie is de structuur uiteindelijk grensoverschrijdend, zodat diersoorten zich vrij kunnen bewegen en vermengen over Europa. Bij kwantitatieve of kwalitatieve aantasting van de EHS dient gecompenseerd te worden volgens in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) vastgelegde regels.
Rode lijstsoorten (landelijk beleid)	Eens per tien jaar worden er Rode lijsten opgesteld. Hierop komen soorten die om verschillende redenen sterk achteruitgaan. Voor het Ministerie van LNV zijn de rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie stimuleert dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode-lijstsoorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen.
Hoofdgroenstructuur (Structuurvisie gemeentelijk beleid)	In de structuurvisie van de gemeente Amsterdam (2011) worden een aantal groengebieden planologisch beschermd. Deze zijn vastgelegd in de Hoofdgroenstructuur. Functiewijzigingen zijn mogelijk en moeten aan een toetsingscommissie (TAC) worden voorgelegd. Voor inpassingen zijn richtlijnen opgesteld.
Ecologische structuur (Amsterdams beleid)	Een uitwerking van de "Structuurvisie 2040" is een ecologische visie. Deze is in juli 2012 door de Gemeenteraad vastgesteld. De bijbehorende kaart laat de ecologische structuur zien, zoals die door dieren wordt gebruikt. In de structuur is een aantal knelpunten onderkend. De ambitie is om deze barrières voor dieren weg te nemen. Het uitgangspunt van het beleid is dat plannen niet mogen leiden tot verzwakking van de ecologische structuur die in deze visie staat omschreven, bijvoorbeeld doordat er extra barrières ontstaan.

4. Beschrijving van het gebied en inventarisatie

Het plangebied

Het plangebied ligt net ten Oosten van het Centraal Station. De spoorbaan is onderdeel van het plangebied. De De Ruyterkade en de IJtram-lijn doorsnijden het plangebied.

De spoorbaan is breed met een talud; een deel van de spoorbaan wordt voor het parkeren van auto's gebruikt. De woningen in het plangebied zijn merendeels monumentaal. Aan de oostzijde bevindt zich een groot modern gebouw.

Langs de ventweg/parkeerweg (afgesloten met slagboom); staat een rij straatbomen van weinig betekenis. Aan weerszijden van de trambaan van de IJtram staat een haag. Langs de noordzijde van de De Ruyterkade bevindt zich een rij straatbomen. In het IJ bevindt zich een aanlegplaats voor riviercruiseboten.

Omgeving

Het plangebied grenst aan het IJ. Het Centraal Station is vlakbij. De spoorbaan is toegankelijk voor grondgebonden zoogdieren, zoals vos, egel en bosmuis.

Ecologische verbinding

Over de spoorbaan kunnen grondgebonden dieren zich verplaatsen. Over de spoorbaan kunnen obstakels, zoals kruisende wegen worden gepasseerd; in de taluds kunnen dieren dekking vinden. Soorten als egel en bosmuis kunnen op deze manier het plangebied bereiken. Ter hoogte van het plangebied is wel eens een door een trein aangereden vos gevonden.

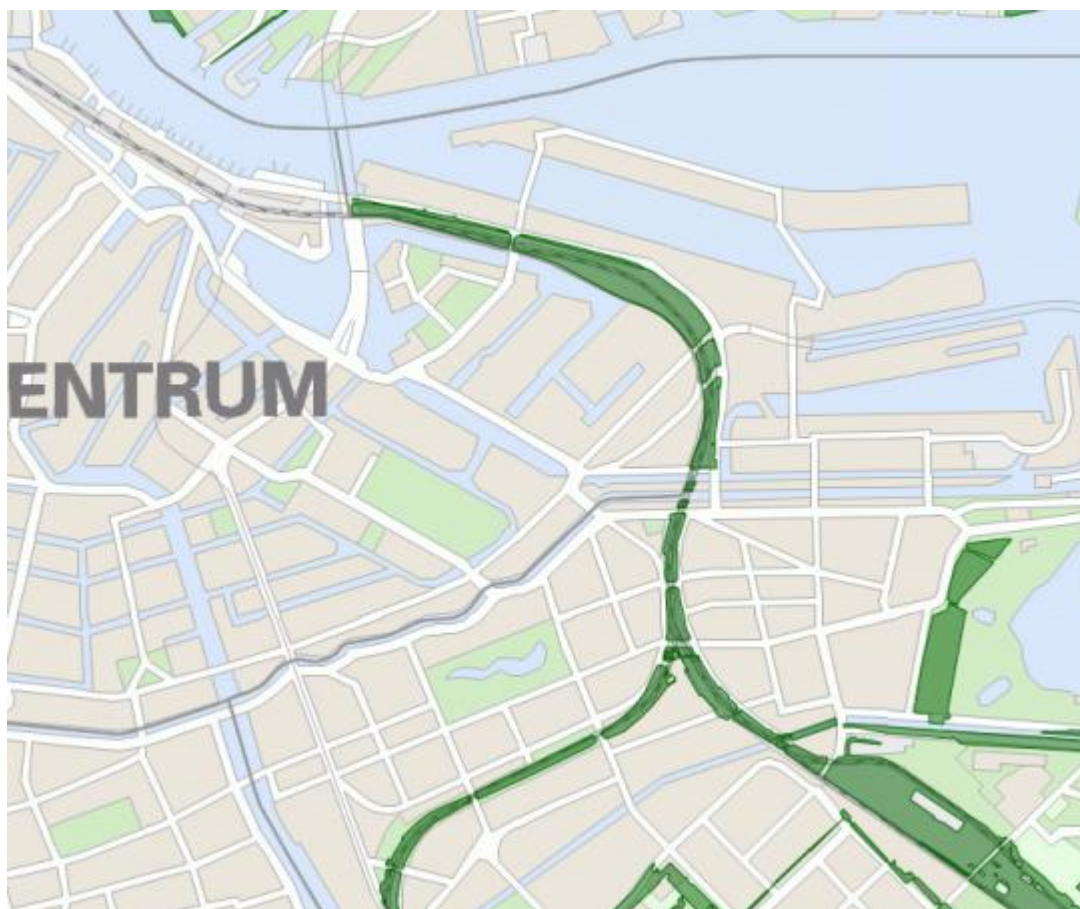

Fig. 3 De Ecologische Structuur van Amsterdam

Inventarisatie: aangetroffen en verwachte soorten

Zoogdieren en amfibieën

Algemene zoogdieren, zoals egel en bosmuis, kunnen via de spoorbaan het plangebied bereiken. Leefgebied voor deze soorten is er alleen op kleine delen van het talud van de spoorbaan. Leefgebied voor amfibieën is er niet; er is geen geschikt water. Op enige afstand (ter hoogte van de Czaar Peterstraat) bevindt zich een kleine groep rugstreeppadden op de spoorbaan. Deze zouden via de spoorbaan het bestemmingsplangebied kunnen bereiken. Voortplantingswater is er echter niet.

Vleermuizen

Van vleermuizen zijn er geen onderzoeksgegevens beschikbaar. De monumentale gebouwen aan de De Ruyterkade zijn in principe geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen, bijvoorbeeld gewone en ruige dwergvleermuis. Er is echter nauwelijks geschikt foerageergebied in de omgeving. Het bestemmingsplangebied is dus matig geschikt voor vleermuizen.

Broedvogels

In de straatbomen waren geen nesten zichtbaar.

De hagen langs het IJtram-spoor zijn in principe geschikt voor soorten als lijster, heggenmus, winterkoning. Onder de bruggen is nestgelegenheid voor stadsduiven.

Bij de inventarisatie van 2005/2006 zijn er geen huismussen in het plangebied waargenomen. Ook tijdens het veldbezoek zijn geen mussen gezien. In de databank van de NDFF staan wel drie meldingen van huismussen. Eén dak met pannen is in principe wel geschikt. Voor een goed leefgebied voor huismussen is er echter weinig dekking in de omgeving. Huismussen komen voor rond het Centraal Station. Er is dus wel mogelijk dat huismussen in de toekomst in het plangebied gaan broeden. De meeste daken zijn geschikt voor gierzwaluwnesten. Bij een stadsdeelbrede inventarisatie in de zomer van 2013 zijn deze niet waargenomen.

Vissen

Het IJ is een deel van het plangebied. In het IJ komen veel soorten vis voor. Ook zoutwatervissen kunnen via de sluizen van IJmuiden en het Noordzeekanaal het IJ bereiken.

Kademuren met muurplanten

Alleen langs de kademuren van de Oostertoegang zijn tongvarens waargenomen. Langs de kades van de Oosterdoksdoorgang en die van het IJ zijn geen muurplanten waargenomen.

Analyse

Het plangebied bestaat uit intensief gebruikt stedelijk gebied. Grondgebonden soorten kunnen het plangebied via de spoorbaan bereiken. Leefgebied voor deze soorten is er echter niet. Ook voor vogels zijn de mogelijkheden beperkt. Huismussen komen in de nabijheid voor en voor nestplaatsen van gierzwaluwen zijn de meeste gebouwen geschikt.

Voor vleermuizen zijn er potentiële verblijfplaatsen in gebouwen, geschikt foerageergebied is er in de omgeving echter nauwelijks.

5. Consequenties natuurwetgeving

Gebiedsbescherming

Het bestemmingsplangebied bevindt zich buiten de Speciale Beschermingszones. Het IJ- en Markermeer zijn het dichtstbijzijnde gebied met deze status. Er liggen geen gebieden van de EHS in de omgeving van het plangebied. In het plangebied bevinden zich geen gebieden die tot de Hoofdgroenstructuur behoren. De spoorbaan is een onderdeel van de Ecologische Structuur Amsterdam; deze eindigt ongeveer ter hoogte van het plangebied. Richting Amsterdam CS is het onaantrekkelijk voor grondgebonden soorten om verder te trekken.

Soortbescherming,

Beschermde soorten

Eventueel aanwezige vleermuizen en broedvogels zijn door de Flora- en faunawet beschermde soorten. Bij werkzaamheden, waarbij beschermde muurplanten betrokken zijn kan volgens de gedragscode van de Gemeente Amsterdam worden gewerkt. Dan is er geen ontheffing nodig.

Voor vleermuizen is een ontheffing nodig als er verbodsartikelen overtreden gaan worden. Dikwijls kan door een goede planning van de werkzaamheden en het treffen van mitigerende maatregelen een ontheffingsaanvraag worden voorkomen. Indien er wel een ontheffingsaanvraag nodig is zal die naar alle waarschijnlijkheid worden verkregen als op de hieronder beschreven wijze wordt gehandeld.

Zoogdieren

Voor algemeen zoogdiersoorten die via de spoorbaan het plangebied zouden kunnen bereiken geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten worden streng door de Flora- en faunawet beschermd (Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn). Het is dan ook niet altijd eenvoudig om ontheffing te verkrijgen.

Indien er een ontheffingsaanvraag nodig is, zal die naar alle waarschijnlijkheid worden verkregen als op de hieronder beschreven wijze wordt gehandeld:

Allereerst moet de aanwezigheid van vleermuizen worden vastgesteld door het uitvoeren van nader onderzoek.

Hierbij moet worden gekeken naar:

- zomerverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis in gebouwen;
- winterverblijfplaatsen gewone en ruige dwergvleermuis in gebouwen;
- kraamkolonies van gewone dwergvleermuizen in gebouwen;
- baltsplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuis in gebouwen.

Bij het onderzoek van verblijfplaatsen moet het vleermuizenprotocol worden gevolgd. In de praktijk betekent dit dat er minimaal vier keer per seizoen (van april tot half oktober) in de late avond of vroege ochtend gespecialiseerd onderzoek zal moeten worden gedaan met batdetectoren. Hoe het vleermuizenprotocol moet worden toegepast is te vinden op:

<http://www.gegevensautoriteitnatuur.nl/items/vleermuisprotocol-2013-uitgebracht.aspx> (Het protocol wordt jaarlijks aangepast).

Bij het aantreffen van vleermuizen moet worden aangetoond dat er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. In grote lijnen komt dit neer op het voorkomen van schade aan vleermuizen en hun verblijfplaatsen bij sloopwerkzaamheden en het aanbrengen van vervangende voorzieningen in nieuwbouw.

Broedvogels

Voor de meeste broedvogels geldt, dat de nesten gedurende de broedtijd zijn beschermd, maar daarbuiten niet. Ontheffing voor broedende vogels wordt niet verleend, omdat het in de regel goed mogelijk is om verontrusting in het broedseizoen te voorkomen. Broedvogels, waarvan het nest ook buiten de broedtijd beschermd is, zijn de huismus en de gierzwaluw.

Huismussen

De huismus is niet in de openbare ruimte aangetroffen. Het is echter niet uitgesloten dat er huismussen in het plangebied gaan broeden. De huismus is een in kolonies broedende soort. Meestal maakt hij gebruik van ruimtes onder dakpannen. Naast nestruimte is dekking in de vorm van dichte gevelbegroeiing (*Hedera helix*) of coniferen nodig. Hierin kan de huismus zich verbergen voor predatoren. Dergelijke dekking is er in het plangebied overigens niet. Ten derde heeft de huismus voedsel nodig, bijvoeren in de winter door mensen draagt positief bij aan de instandhouding van de huismus. Huismussen eten voedselresten op de perrons van het nabijgelegen Centraal Station. In het voorjaar moet hij insecten in begroeiing kunnen vinden, om zijn jongen mee te voeren. De biotoop van de huismus is ook buiten het broedseizoen beschermd. Het aantal huismussen in Amsterdam is de laatste jaren afgenomen. Ook landelijk is deze trend te zien, daarom staat de huismus op de Rode lijst. Voor het in stand houden van een kolonie mussen is het van belang dat zowel nestgelegenheid als schuilplaatsen beschermd worden.

Gierzwaluwen

Ook de gierzwaluw broedt in kolonies. Deze soort is voor zijn broedbiotoop afhankelijk van stedelijke bebouwing. Hij nestelt in donkere holtes onder daken, achter boeidelen en in spouwmuuren waar hij zijn nest maakt van met speeksel aan elkaar geplakte uit de lucht geviste plantendeeltjes en veertjes. De Gierzwaluw kan niet vanuit het nest opstijgen en moet zich eerst ongeveer drie meter naar beneden kunnen laten vallen om weg te kunnen vliegen. Gierzwaluwen zijn zeer plaatstrouw. Ook voor het vernietigen van nesten van gierzwaluwen is een ontheffing van Artikel 11 van de Flora- en faunawet nodig, met beperkte mogelijkheden tot ontheffing. Bij renovatie van een dak met nesten van gierzwaluwen moet dus in de nieuwe situatie weer nestgelegenheid worden aangebracht. Hiervoor zijn speciale dakpannen, neststenen en nestkasten verkrijgbaar.

Overige broedvogels

Voor de overige broedvogels die in het plangebied kunnen voorkomen geldt dat de nesten van deze vogels alleen gedurende de broedperiode beschermd zijn.

Flora

Bij werkzaamheden aan de kademuren moet rekening worden gehouden met groeiplaatsen van muurvegetatie. Een groot aantal muurplanten wordt door de Flora- en faunawet beschermd. Indien er met de gedragscode van de Gemeente Amsterdam (http://www.amsterdam.nl/publish/pages/123284/gedragscode_flora_en_fauna_amsterdam_.pdf) gewerkt wordt is een ontheffing niet nodig.

Zorgplicht

Voor alle soorten, ook niet-beschermd, geldt de zorgplicht. Dat betekent dat door zorgvuldig te werken zoveel mogelijk schade aan diersoorten moet worden voorkomen.

Soorten van de Rode lijst

In het plangebied komen geen soorten van de Rode lijst voor.

6. Conclusies

Het bestemmingsplan is overwegend conserverend van karakter. Nieuwe ontwikkelingen worden niet mogelijk gemaakt. Voor een aantal (beschermd) soorten geldt dat ook kleine ingrepen van invloed kunnen zijn op hun duurzaam voortbestaan. Vooral vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen zijn kwetsbaar, omdat hun verblijfplaatsen nog al eens over het hoofd worden gezien. Bij grotere ingrepen aan daken en aan muren moet rekening worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van deze soorten. Ook de muurplanten op de kademuren zijn kwetsbaar. Ze zijn eenvoudig te verwijderen, maar vaak duurt het tientallen jaren voordat ze zich weer vestigen.

Fig.5 De kade aan het IJ met zicht op het Centraal Station